

Steen Johansen
18. oktober 1908-9. februar 1987

Bibliotekar ved Det kongelige Bibliotek *Steen Johansen* var medstifter af Grundtvig-Selskabet af 8. september 1947 og som medlem af dets styrelse gennem næsten 40 år levende engageret i dets virke. I 1937 blev han cand.mag. i tysk og dansk og gav nogle år undervisning i sine fag, indtil han fandt sin rette hylde, da han i 1944 overtog den kæmpeopgave at udarbejde bibliografien over Grundtvigs forfatterskab.

»Grundtvig-renæssancen«, der blussede stærkt op under besættelsesårene, førte en række af unge forskere ind i intensive studier på alle felter af Grundtvigs vidtspændende arbejdsområde. Hver gang, vi valfartede til kilderne i Det kongelige Bibliotek, kunne vi være sikre på at finde Steen Johansen, med myreflid granskede dagen lang. Hurtigt blev han en »nøgleperson« for

os, altid redebon til, under kaffepauserne i den lille kantine, at drøfte vore undersøgelser og klar til at bistå os med råd og dåd. Her blev grunden lagt til det team-work, som kom til at præge de følgende års Grundtvig-forskning.

Det var derfor en selvfølge, at Steen Johansen, sammen med tre andre af os »kongelige (Biblioteks)kammerater«, i september 1947 blev indbudt af biskop, dr.phil. *C. I. Scharling* og stiftsprovst, dr. theol. *Villiam Grønbæk* til et tre dages arbejds møde i Ribe Bispegård. Steen Johansen kunne her forelægge de første korrekturark af sit hovedværk BIBLIOGRAFI OVER N. F. S. GRUNDTVIGS SKRIFTER I-IV (1948-54). Stiftsprovsten var i gang med at skrive »Psykologiske tanker og teorier hos Grundtvig« (1951) og vi andre tre deltagere havde disputatser på bedding: lektor *William Michelsen* »Tilblivelsen af Grundtvigs historiesyn« (1954), cand.mag. *Helge Toldberg* »Grundtvigs symbolverden (1950) og jeg »Grundtvigs Syn på Tro og Erkendelse« (1949).

Med disse emner på dagsordenen drøftede vi tre litteraturhistorikere og tre teologer fra morgen til aften veje og midler for Grundtvig-forskningen.

Selskabets årbog *Grundtvig Studier* nød godt af Steen Johansens ekspertise som bibliograf, især i de to første årtier, hvor han bidrog med oversigter over *Grundtvig-litteratur* fra 1945-1962 (i årgangene 1951-1964). Blandt hans øvrige bidrag til årbogen bør fremhæves afhandlingen »Hvorledes kom Grundtvig til at oversætte Saxo og Snorre?« (1968) samt de to artikler »Om Grundtvig-udgaver« (1951) og »Om Grundtvig-bibliografiens tilblivelse« (1954), som ypperligt redegør for hans synspunkter og arbejdsmetodik.

Til overraskelse for seminarieførstander, mag.art. *Georg Christensen*, initiativtageren til Grundtvig-bibliografiens udgivelse, lagde Steen Johansen dette værk så bredt og indgående an, at det »er svulmet op langt over det beregnede, men til gengæld har vundet overordentligt i brugsværdi. Det er blevet en ræsonnerende og kommenterende bibliografi med stadige krydshenvisninger og saa udførlige redegørelser for forholdet mellem første og senere tryk, at det næsten kan gøre det ud for et variantapparat.«

Bibliografien blev for alle, der studerer Grundtvig, helt uundværlig som »en ledetråd, en guide eller Bædeker« i det kolossale

forfatterskab. På alle områder af det var Steen Johansen den utrættelige og pålidelige stifinder. Med ganske særlig ihærdighed fordybede han sig i salme- og sangbibliograferingen, og hans opklaringer her rummer mange værdifulde bidrag til vor salmehistorie.

Steen Johansens bibliografiske indsats førte naturligt til at han fra 1946 blev medarbejder ved Det danske Sprog- og Litteraturselskab og fra 1959 ved Rigsarkivet, indtil han i 1961 blev forskningsbibliotekar ved Det kgl. Bibliotek. Efter afslutningen af bibliografien i 1954 gik han ind i det igangværende arbejde med at datere, indholdsbestemme og registrere *Grundtvig-arkivet* – det største danske privatarkiv fra det 19. århundrede. Det tværfaglige samarbejde i det otte mand stærke forskerhold stod sin prøve og i løbet af ti år fuldførtes den store *Registrant over N. F. S. Grundtvigs Papirer I-XXX* (1956-64). Dette værk stimulerede interessen for at afgive privatejede Grundtvig-manuskripter til arkivet, og Steen Johansen udarbejdede derfor et supplement til registranten: »Grundtvig-manuskripter og Grundtvigiana i Det kgl. Bibliotek erhvervet 1963-maj 1972« (*Grundtvig-Studier* 1972).

Under sit arbejde med Grundtvigs arkiv udgav Steen Johansen hans »Taler på Marielyst Højskole« (1956) og (i *Grundtvig-Studier* 1955) hans lunerige tale i »Danske Samfund«: »Om Dannelsen«. Steen Johansens oplysninger og kommentarer vidner om hans store kendskab til dansk memoirelitteratur i »Guldalder-tiden«. Denne indsigt gav ham ideen til den biografiske håndbog *Grundtvigs Erindringer og Erindringer om Grundtvig* (1948, 2. udg. 1987) og siden udgav han *Erindringer om Søren Kierkegaard* (1955, ny udg. 1980). Han bad mig være med til at realisere førstnævnte projekt. Jeg samlede en mosaik af selvbiografisk stof fra Grundtvigs skrifter, og han løste den mere krævende opgave: at samle minder om Grundtvig, meddelte af hans samtidige. I forordet takker Steen Johansen for »det glædeligste og bedst mulige samarbejde«. Med de varme ord kan sikkert alle, der gennem årene trak i hammel med ham, karakterisere *hans* samarbejdsvilje, som jo også førte til, at han og jeg i fællesskab, efter *Magnus Stevns's* tidlige død, udgav dennes afhandlinger: »Fra Grundtvigs Salmeværksted« (1950).

Efter sin afsked i 1978 fulgte Steen Johansen stadig med i »den aldrig rastende Grundtvig-forskning« og han deltog i det forberede-

dende arbejde med Litteraturselskabets påtænkte udgivelse af Grundtvigs breve.

I sit livslange virke som bibliograf nøjedes Steen Johansen ikke med at opfylde sit fags første pligt: med udholdende sporsans og gennemført nøjagtighed at beskrive de »ydre« forhold ved de trykte værker. Det var ham magtpåliggende tillige at henvise til de biografiske og samtidshistoriske omstændigheder ved tilblivelsen og redegøre for værkernes (ganske særlig salmernes) videre litterære skæbne. Hans akribi var forenet med ildhu for at pege på de enkelte skrifers »Sitz im Leben«. Ikke mindst derfor blev hans arbejde med at »opgøre det litterære bo« efter Grundtvig så værdifuldt. Hans bibliografi har straks fra fremkomsten tjent – og vil i lang fremtid tjene – ikke blot som »opslagsbog« men som inspiration til fordybelse i Grundtvigs forfatterskab.

Vi, der kendte ham som trofast arbejdsfælle og hjælpsom ven, vil i taknemmelighed bevare hans minde.

Henning Høirup